

В. І. Ткаченко

Бельгія, Королівство Бельгія

БЕЛЬГІЯ, Королівство Бельгія (нім. Belgien, франц. Belgique, Royaume de Belgique, нідерланд. België, Koninkrijk België) – держава на північному заході Європи. На Пн. межує з Нідерландами, на Сх. – з Німеччиною та Люксембургом, на Пд. і Пд. Зх. – з Францією. На Пн. Зх. омивається Північним м. Площа 30 528 км². Насел. бл. 10,23 млн осіб (2002). Етнічні групи: фламандці – 58 %, валлони – 33 %, французи, німці, італійці, марокканці. Офіц. мови: нідерландська, французька й німецька. Віросповідання: католики – 90 %, протестанти, юдеї, мусульмани. Столиця – [Брюссель](#) (959,3 тис. осіб на 2002). Найбільші міста (тис. осіб на 2002): Антверпен (500), Гент (224,2), Шарлеруа (200,8), Льеж (185,6). Держ. устрій – конституц. парламентська монархія. Глава держави – король, глава коаліц. уряду – прем'єр-міністр. Законодав. орган – двопалат. парламент. Багатопарт. система, гол. партії: соц.-християн., соціаліст. і ліберальна (поділені за мовним критерієм). Від 1993 править король Альберт II. Грошова одиниця – євро (до 2002 бельг. франк). Назва держави походить від племені бельгів, які заселяли цю територію. У 57 до н. е. завойована Римом, романізована; у 4 ст. н. е. християнізована. З Бельгійської Галлії бере початок Держава франків, яка за часів правління Карла Великого охоплювала практично всю Зх. Європу. Після поділу королівства 843 майже вся тер. Б., окрім Фландрії, що належала франц. королям, стала частиною Лотарингії, яка 879 була приєднана до Сх.-Франк. королівства (Німеччини). У середні віки Б., зокрема Фландрія, була однією з найрозвиненіших частин Європи, відомою своїм ткац. виробництвом. У 1384 Фландрія була приєднана до Бургундії. Від 1477 під пануванням Габсбургів, від 1556 – їхньої ісп. гілки, від 1714 – австр. гілки. 1789–91 антиавстр. повстання. Наприкінці 17 – поч. 18 ст. внаслідок воєн з Іспанією частина Б. перейшла до Франції, а 1795 Б. була цілком приєднана до Франції. До 1713 Б. називали Іспанськими Нідерландами, від 1713 – Австрійськими Нідерландами. 1815 об'єднана з Нідерландами. Однак католики-бельгійці не бажали перебувати під владою короля-протестанта. Внаслідок антиголланд. повстання та рішення Лондон. конф. 1830–31 здобула незалежність і було утворене Королівство Б. 4 червня 1831 королем Б. обрано Леопольда I. В обох світ. війнах окупована Німеччиною. 1919 на підставі Версал. договору приєднані округи Опен і Мальмеда. 1940 – капітуляція короля Леопольда III, уряд в еміграції (Лондон).

Історично зумовлений поділ Б. на нідерландомовну Фландрію, франкомовну Валлонію та наявність німецькомовної меншини в провінції Льеж Валлон. регіону. 1963 законодавчо закріплено «мовний кордон» між фламандцями і франкофонами. 1970–93 Б. перетворено з унітарної на федеративну державу й за геогр. та екон. ознаками поділено на 3 регіони: Фламандський (5,9 млн осіб), Валлонський (3,4 млн осіб) і «Брюссель – Столиця» (959,3 тис. осіб). Від 18 ст. і особливо від 1830, коли Брюссель став столицею Б., в ньому поступово починає переважати франц. мова (єдина на той час офіц. мова), витісняючи нідерландську (від 1898 – офіційна). За культурно-мовною ознакою Б. поділено на 3 спільноти: Фламандську (бл. 6,1 млн – насел. Фландрії й нідерландомовні жителі (15 %) регіону «Брюссель – Столиця»), Французьку (бл. 4,1 млн – насел. Валлонії та франкомовні жителі (бл. 85 %) регіону «Брюссель – Столиця») та Німецькомовну. Сучасна Б. відіграє помітну роль у житті Європи: в Брюсселі міститься штаб-квартира НАТО і засідає парламент ЄС. Країна є чл. ООН (від 1945), НАТО (від 1949), Бенілюксу (від 1960), ЄС (від 1993), ОБСЄ.

Більшу частину Б. займає надбережна низовина (складається з піщаних дюн і польдерів – надбереж. ділянок землі), що переходить у Центр. плато. На Пн. – рівнинна Фландрія, у центр. частині – горбистий Брабант, на Пд. Сх. – низькі пасма Арденн (вис. 460 м). Найвища точка Б. – г. Ботранж (вис. 694 м). Гол. ріки: Схельда, Маас. Клімат помірний, морський. Серед. температура січня від -1° до $+4^{\circ}$ °С, липня – від $+12^{\circ}$ до $+23^{\circ}$ °С. Ґрунти бурі лісові та підзолисті. Дубово-грабові та букові ліси (21 % тер.) в Арденнах, вересовища і торфовища. В Арденнах – нац. парк.

Б. – високорозвинена країна зі значною сферою послуг (торгівля, туризм – 2/3 ВВП) і високотехнол. галузями промисловості та с. господарства. Обсяг ВВП (1995) – 250,71 млрд дол. США, на душу насел. – 24 710 дол. США. У промисловості переважають кольорова та чорна металургія, машинобудування (турбіни), виробництво зброї, автомобілів, переробка нафти, хім., нафтохім., деревообробна (меблі, папір), ювелірна (огранка діамантів) галузі, традиц. текстил. виробництво (Фландрія), електроніка, випуск комунікац. обладнання. С. госп-во високопродуктивне. Хоча його частка у ВВП не перевищує 2 %, забезпечення населення переважною кількістю продтоварів перевищує 100 %. Його основу складають середні фермер. господарства. Гол. галузь с. господарства – м'ясо-молочне тваринництво. Осн. с.-г. культури: пшениця, ячмінь, цукр. буряк, картопля, овочі. Розвинене рибальство. Густа мережа сучасних залізниць, автострад, що освітлюються вночі, вод. шляхів (канал Альберта). На тер. Б. є великі морські порти: Антверпен (2-й після Роттердамського порт Європи), Гент, Брюґґе. Експортує чавун, сталь, хім. продукцію, вироби машинобудування, текстиль; імпортує руди: залізну та кольор. металів, нафту, бавовну. Осн. торг. партнери: Німеччина, Франція, Нідерланди, Велика Британія.

Після здобуття Україною незалежності 1991 укр.-бельг. взаємини набули характеру стосунків між рівноправними європ. державами. 31 грудня 1991 Б. визнала Україну як

незалежну державу, 10 березня 1992 між ними були встановлені дипломат. стосунки. Створ. широку договірно-правову базу, яка охоплює осн. сфери двостороннього співробітництва. Міждержавний Договір про взаєморозуміння й співробітництво, який набув чинності 10 грудня 2000, створив правові можливості для розвитку нових форм співпраці на федерал. та регіонал. рівнях. 1994–97 торг. обмін між Україною й Б. щорічно зростав на 30 %, у результаті чого Україна стала третім найбільшим партнером Б. у Центр. та Сх. Європі. З Україною Б. має Угоду про заохочення та взаємний захист інвестицій (1996), Конвенцію про запобігання подвійному оподаткуванню та ін. угоди. Нині Б. посідає 4-е м. серед найважливіших торг. партнерів України з-поміж країн-членів ЄС. Водночас відбувається зростання бельг. інвестицій та кількості укр.-бельг. спільних підприємств. Перша бельг. інвестиція у відроджувану Україну – бельг.-укр. СП «Ватра–Шредер» (засн. 1990), яке має завод у Тернополі, що виробляє освітлювальні прилади. Одне з його досягнень – освітлення Хрещатика та Європ. площі в Києві. Понад 50 % бельг. коштів інвестовано у харч. пром-сть, 10 % – у сферу машинобудування та металообробки. Відчутні результати діяльності всесвітньо відомої бельг. компанії «Інтербрю», нині найбільшого виробника пива в Україні. Компанія «Трактебель», яка пустила в Києві перший електрич. трамвай, сьогодні працює на укр. ринку в одній із найсучасніших галузей – ядерній енергетиці. Успішно розвивається регіональне екон. співробітництво між Україною і Б.

В Б. діє 7 академій, 8 університетів. Найвідоміші музеї: в Антверпені – Королів. музей мистецтв з колекцією робіт П. Рубенса та ін. фламанд. митців, Музей Плантен-Моретус (зберігається 1 прим. Острозької Біблії, від 1581); Королів. музей мистецтв у Брюсселі; Музей валлон. мистецтва у Льєжі. Серед ін. визначних пам'яток у Брюгге: церква св. Крові (12 ст.), церква Нотр-Дам, ринкова площа із дзвіницею (вис. 103 м; обидві – 13 ст.), собор св. Сальватора (13–14 ст.), ратуша 14 ст., мармурова статуя Мадонни з дитям роботи Б. Мікеланджело. В м. Картрайк: замок, цитадель, готич. собор Нотр-Дам (1211), у якому є картина А. ван Дейка «Воздвиження Хреста», ратуша 16 ст. В Генті: собор св. Бавона, в якому зберігаються гробниці 10 ст. і знаменитий «Гентський вітвар» (1432), розписаний Г. і Я. ван Ейками. В Антверпені – готич. собор Нотр-Дам (14–15 ст.), шпиль якого сягає 121,9 м, готична церква св. Павла, ратуша (обидві – 16 ст.). У Льєжі: церква св. Павла (10 ст.), Палац правосуддя (16 ст.). У Брюсселі: церква св. Михаїла (13 ст.), центр. майдан у готич. стилі (15 ст.), Королів. палац, Палац правосуддя (19 ст.).

Перші торг. зв'язки між Україною і Б. склалися за часів Київ. Русі, тривали у 16–17 ст., в часи розквіту фламанд. господарства. В Україні бували купці й ремісники з Фландрії та Валлонії, а також ченці (бенедиктинці, єзуїти). Гравери створили чимало портретів видат. діячів України, картографи позначали на своїх картах укр. землі, а фламанд. і франкомов. преса цікавилися подіями в Україні. У 19 ст. бельг. підприємці брали участь у розвитку гірн., маш.-буд. та цемент. пром-стей, міськ. господарства в Україні, бельг. капіталовкладення становили бл. 1 млрд бельг. франків (1880–90). До 1-ї світової війни в Б. перебувала

невелика кількість українців (робітники, студенти), які організували в м. Льєж першу громад. організацію – Руську безсторонню громаду. У період відбудови укр. державності 1918 в бельг. пресі з'явилися прихильні статті про Україну, що надало можливість укр. дипломат. представництвам розпочати переговори з урядом Б. 1919–23 спочатку в Гаазі, згодом у Брюсселі діяла дипломат. місія УНР з повноваженнями на Б. і Нідерланди на чолі з проф. А. Яковлєвим і генерал-хорунжим О. Осецьким – представником Укр. ЗС. Після поразки нац.-визв. боротьби до Б. прибула незначна кількість вояків Армії УНР та УГА, а також політ. емігрантів. 1920 в найбільших залах кількох бельг. міст з великим успіхом відбулися концерти Укр. респ. капели [О. Кошиця](#). Для багатьох бельгійців це було перше знайомство з Україною та її вокал. мистецтвом. Широку політ. діяльність проводив у Б. [Д. Андрієвський](#) (голова Європ. федерації українців), який спільно з ін. громад. діячами в Б. та Франції виступив на захист прав українців на рідних землях. Вони повідомляли про штучно організований більшовиками голодомор у рад. Україні 1932–33, виступали проти нищення польс. владою укр. православ. святинь на Підляшші, Холмщині та Волині. У 1920-х рр. Б. неодноразово відвідував *Андрей Шептицький*. У 1920–30-х рр. організовано укр. відділи в Світ. та Військ. музеях, Королів. б-ці в Брюсселі. Тоді ж опубл. низку видань, що містять відомості про Україну: «Чому українці воюють і воюватимуть проти Радянської Росії» (1920), «Шевченко, його життя і творчість» Р. Маргана, «Українське мистецтво» С. Корбіо (обидва – 1928), «В степу» (1935) Б. Курба. Матеріали про Україну та її культуру друкувалися також у літ. ж. «La Nerve» (1928, № 4, 5, 7).

У 30-х рр. бл. 40 родин незаможних і безземельних укр. селян із Закарпаття з екон. причин емігрували до бельг. провінції Лімбург. У міжвоєн. період у Б. проживало бл. 300 етніч. українців, працювало Товариство колиш. укр. вояків у Б. (1934–40, відновл. 1948). Під час 2-ї світової війни чимало українців виїхало з Б. 1945 під час наближення рад. військ багато українців, які були на примус. роботах у Німеччині, виїхали до Б. 1947 у Б. мешкало бл. 10 тис. етніч. українців, що було, зокрема, пов'язане з приїздом молодих українців із нім. таборів для біженців і переміщених осіб на дворічну контракткову працю до бельг. вугіл. копалень. 1949 після закінчення контракту частина українців повернулася до Німеччини, решта в пошуках кращої долі виїхала до США, Канади, Аргентини, Бразилії й Австралії. 1955 в Б. налічувалося 5 тис. етніч. українців. Своєю організованістю та численними маніфестаціями на захист людських і нац. прав укр. громада здобула заг. визнання й повагу ін. етніч. груп у Б. Для допомоги біженцям, захисту прав осіб укр. походження, зокрема від примусової репатріації до СРСР (відповідно до союзницьких домовленостей у Ялті), збереження нац. самобутності та етніч. ідентичності у червні 1945 створ. Укр. допомогивий комітет (УДК) у Б. (голова М. Граб; відділ. – Жін. об'єдн., гурток Пласту), який 1947–49 мав 26 філій і 3 станиці з 4 тис. чл., понад 10 хорів, танцювал. і драм. гуртків. 1929 у Льєжі створ. Нац. союз укр. студентів, який згодом переносить свою штаб-квартиру до університет. м. Левен. У 1930-х рр., із прибуттям на навч. до Левена групи молоді з

Галичини, укр. студент. громада збільшилася до понад 80 осіб і стала однією з найбільших небельг. студент. груп. Укр. студенти головували в Об'єдн. студентів-іноземців у Левені. 1947–53 у Левен. університеті навч. понад 70 українців. Тоді ж було відкрито Укр. студент. дім. 1947 створ. Укр. наук.-освітнє товариство (УНОТ), при якому 1948–49 діяло пресове бюро (Левен). Створ. також студент. товариство «Обнова», Комітет допомоги укр. студентам у Левені, Спілку укр. молоді (СУМ, 21 осередок), Союз укр. робітників у Б. (СУРБ), Союз українців у Б. (СУБ) і Центр. госп.-кооп. об'єдн. укр. еміграції «Дніпро» (обидва – 1949). У 1948 відбувся 1-й конгрес українців у Б., на якому створ. Гол. раду укр. громад. організацій (ГРУГОБ). Серед укр. друков. вид.: часопис «Вісті УДК», катол. ж. «Голос Христа Чоловіколюбця» (обидва – від 1945), місячник «Тризуб» (1947–48). Працювали видавництва: Укр. відділ Альфонсіян. б-ки отців Редemptористів у Левені, видавництво К. Мулькевича (1945–46), Укр. катол. пресова служба під керівництвом о. Б. Куриласа. Для дітей українців діяли «четвергові» школи. 1966 укр. організації придбали в Арденнах центр-оселю виховання та відпочинку «Франкополе», на тер. якого діють молодіжні літні табори, зимові курси українознавства для студент. молоді, з'їзди і конгреси організацій. 1972 Я. Добош, голова СУМ у Б., під виглядом туриста відвідав Львів і Київ для виконання завдання Закордон. Части ОУН і був звинувачений органами КДБ у проведенні т. зв. антирад. діяльності. Це було використано як зачіпку для арештів великої групи патріотично налаштованих представників інтелігенції в Україні після таємної постанови ЦК КПУ про боротьбу з «самвидавом». 1975–80 укр. організації Б. почали згортати свою діяльність, що зумовлено, насамперед, зміною поколінь. Краще збереглися церк. організації. У Б. діють парафії УАПЦ та УГКЦ (у Брюсселі, Генку, Льежі, Левені, Кольфонтені, і Мораж-Бусуа). Зведений 1988 у стилі укр. бароко православ. собор св. архістратиґа Михаїла в Генку став гол. центром відзначення в Зх. Європі 1000-літнього ювілею хрещення України-Руси. При соборі діє парафіяльний хор і музей укр. ужитк. мистецтва. У Генку діє також укр. катол. церква св. Івана Хрестителя. У м. Банне, де щороку відбувається традиц. проща українців Зх. Європи, коштом укр. громади зведено пам'ятник 1000-літтю хрещення України-Руси. В Б. діють для дітей – укр. субот. школи в Рокурі (льєзька «Рідна школа»), Антверпені й Кольфонтені; для дорослих – Укр. культурно-реліг. центр ім. св. Софії в Рокурі, Укр. реліг. харитатив. центр ім. св. Софії в Генку, укр. центри «Народний дім» у Генку й Левені, укр. нар. доми в Кольфонтені й Мораж-Бусуа, в яких організації укр. діаспори спільно з дипломат. представництвами України в Б. відзначають нац. свята України, традиц. нар. свята й ін. масові заходи. Нині в Б. нараховується бл. 5 тис. етніч. українців. У 20 ст. у Б. вийшла друком значна кількість літератури, присвяч. Україні, зокрема «L'importance économique de l'Ukraine: Recueil» («Економічне значення України: 36.», 1920), А. Сіпе «l'Ukraine» («Україна», 1931), «La famine en Ukraine: ses horreurs, ses causes et ses effets» («Голод в Україні: його жахи, його причини і його наслідки», 1934; усі – Брюссель), В. Маркусь «L'incorporation de l'Ukraine subcarpathique à l'Ukraine soviétique 1944–1945» («Включення Підкарпатської України в Радянську Україну», Левен, 1956), А. Олійник

«Ukraine, qui es – tu?» («Україно, хто ти?», Флемаль, 1993).

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. M. Kohut. Ukrainians in Belgium // Ukraine and Ukrainians throughout the World. Toronto; Buffalo; London, 1944;
2. Путівник країнами Західної Європи. Л., 1998;
3. Юрківський В. М. Країни світу. К., 1999;
4. Лювен 1930–85. Торонто, 2001;
5. Belgique, un état d'esprit. Bruxelles, 2001.

Бібліографічний опис:

Бельгія, Королівство Бельгія / В. І. Ткаченко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2003. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-39061>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).